

COURRIER DE BELGIQUE in LE MONDE
Een mededelingsanalyse : 1966-1969 (1)

Sedert 10 juni 1966 geeft één van 's wereld meest vooraanstaande kranten een speciale Belgische bladzijde uit, eens per week. Welk beeld geeft deze speciale bladzijde van de Belgische samenleving ? Deze vraag is belangwekkend daar de inhoud van COURRIER DE BELGIQUE een meer dan middelmatige opinievormende invloed heeft. Na een beschrijvende inleiding over LE MONDE en COURRIER DE BELGIQUE wordt de inhoud zelf benaderd volgens de methode van de inhoudsanalyse zoals deze gedoceerd werd door wijlen Prof. Dr. N. DE VOLDER. Op basis van de teksten zelf van het onderzochte medium wordt getracht via kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse na te gaan of COURRIER DE BELGIQUE terecht drager is van de LE MONDE-image van strenge objectiviteit en neutraliteit.

Onder leiding van Hubert BEUVE-MERY ontstond LE MONDE onmiddellijk na de bezetting van W.O.-II en deels tengevolge van de bezetting. Paradoksaal genoeg is deze bij uitstek "onafhankelijke" krant a.h.w. de opvolgster van het alles behalve neutrale blad LE TEMPS, officieus dagblad, eigendom van de Franse staalindustrie. Een jarenlange strijd voor de onafhankelijkheid maakte van LE MONDE op 25 jaar tijd een blad van wereldformaat met een verbluffend commercieel succes, vooral bij de jongere generatie. Dit was vooral mogelijk dank zij het permanent nastreven van kwalitatief goede informatie en door een ontwikkeling van de inspraak van onafhankelijke joernalisten.

Van Belgische zijde voelde men tijdens de koalitieregering Lefèvre-Spaak (1961-1965) aanvankelijk in CVP-kringen en later ook in BSP-middens, de behoefte aan een persorgaan dat - als tegengif voor een bepaalde Brusselse pers - op ernstige en geëngageerde wijze de gehele nationale aktualiteit zou bestrijken in de zin van een nationale politiek van vooruitstrevenden. Nadat men aanvankelijk gedacht had aan een Belgische aanvulling van de normale dagelijkse editie van LE MONDE verscheen op 10 juni 1966 het eerste nummer van de wekelijkse Belgische aanvulling van de Franse wereldkrant.

---

(1) BERWAERTS Elie, Courrier de Belgique. Een mededelingsanalyse 1966-1969. K.U.L., Subfaculteit Sociale Wetenschappen, juli 1971 (L. Boone - A. Breyne).

De volledige inhoud van deze wekelijkse bladzijde tot in de helft van 1969, in totaal 157 nummers, vormt het voorwerp van de eigenlijke analyse. Deze analyse zal trachten uit te maken of het blad COURRIER DE BELGIQUE beantwoordt aan wat het zelf wil zijn : "...nous n'avons d'autre intention que de présenter les éléments des divers dossiers et de laisser s'exprimer tous ceux qui ont quelque chose à dire". De kwantitatieve analyse zal eerder onderzoeken "wat" COURRIER DE BELGIQUE heeft geselecteerd als het belangrijkste in de Belgische samenleving terwijl de kwalitatieve ontleding, naast de grote trekken van het Belgische beeld, enige kleurschakeringen zal trachten te ontdekken.

Door het volledig universum als studie-objekt te nemen wordt één van de belangrijkste problemen van de content-analysis vermeden, nl. de steekproefkeuze of sampling. Daar het om een enkel blad gaat en niet om vergelijking met andere bladen is er evenmin een probleem voor wat de eenheid van de oppervlaktemeting betreft. Om in het grote geheel van zeer gemengde artikels een inzicht te krijgen wordt de inhoud verdeeld in verschillende categorieën. Die inhoudskategorieën werden weerhouden die voor de (in meerdere of mindere mate) manifeste inhoud van het medium relevant waren: in totaal 66 welke in tien ruime reeksen of groepen van categorieën ondergebracht werden, nl. staatkundig leven, economisch leven, sociaal leven, wetenschap en techniek, opvoeding en onderwijs, kunst en cultuur, godsdienst, juridische aangelegenheden, toerisme en gastronomie en tenslotte de reclame.

De meting van de globale oppervlakte der artikels werd met zorg uitgevoerd daar - zoals aangetoond door Prof. DE VOLDER en zijn medewerkers - de meeste andere vormelementen in vaste correlatie staan tot de globale oppervlakte. De aard van het onderzochte medium versterkt de toepasbaarheid van deze stelling. Het indelen van de artikels in de resp. categorieën is een delikate aangelegenheid. Telkens werd getracht de "dominante" van het artikel zelf zo nauwkeurig mogelijk op te sporen en te laten gelden als bepalend voor de inhoudskategorie. Door tevens rekening te houden met het aantal artikels (d.w.z. de frekwentie waarmee de categorieën aan bod komen) en met mogelijke variabiliteit doorheen de bestudeerde jaren, kwam een reeks tabellen tot stand waarvan de interpretatie interessante en belangwekkende elementen naar voor bracht. Aldus werd o.m. vastgesteld dat én van de totale oppervlakte én van het totaal aantal artikels de helft gewijd is aan staatkundig leven. In 1968 zelfs heel wat meer dan de helft. De uitsplitsing in gedetailleerde categorieën toont aan dat dit overwicht vooral in 1968 hoofdzakelijk voortspruit uit de onderwerpen "politieke partijen - algemeen", "gemeenschapsproblemen - algemeen" en "gemeenschapsproblemen - waals standpunt" en "Brussels standpunt". Deze vast-

stelling laat op haar beurt toe een verband te leggen met welbepaalde politieke gebeurtenissen uit die periode. Dezelfde reeks tabellen toont aan hoe in het 2de semester van 1966 de polemiek rond het "Mandement van de Belgische bisschoppen over Leuven" zulke ongewone afmetingen ging aannemen dat een kwalitatief onderzoek terzake zich opdrong. In het globale beeld dat uit de kwantitatieve ontleding naar voor komt overheersen de politieke partijen en de gemeenschapsproblemen. De verdere uitsplitsing van de inhoud betreffende dit laatste kenmerk geeft zulk resultaat dat men geneigd is te spreken over "het beeld van frans-talig België".

Daar COURRIER DE BELGIQUE een grote "vrije tribune" wil zijn en er gestreefd wordt naar objectiviteit door compensatie, is het belangrijk te weten "wie" er in werkelijkheid aan het woord komt, hoe vaak en hoe uitgebreid. Kronologisch gezien werd het relatief aandeel van de beroepsjournalisten steeds groter. Over het algemeen komen de auteurs van kristen-demokratische strekking het meest aan bod en die van liberale strekking het minst. Relatief sterk vertegenwoordigd zijn de medewerkers van de U.L.B. en haar sociologisch instituut evenals enkele journalisten van LA LIBRE BELGIQUE. Een speciale reeks "auteurs" zijn zeker de lezers die naar het blad schrijven. Bijna de helft van de totale oppervlakte voorbehouden aan lezersbrieven blijkt in 1966 gekoncentreerd te zijn, weerom naar aanleiding van het "Mandement van de Belgische bisschoppen" en de daarmee samenhangende gemeenschapsproblemen.

De resultaten van de kwantitatieve analyse vragen een meer dan gewone aandacht voor twee bepaalde onderwerpen. Deze grotere aandacht krijgen zij onder vorm van een kwalitatieve ontleding. Op de eerste plaats is er de bisschoppelijke beslissing omtrent de Leuvense universiteit waar een uitgebreide polemiek zich polariseert rond twee belangrijke bijdragen: een artikel van N.M. WILDIERS en de reactie van P. LEBEAU op het artikel van eerstgenoemde. Het geheel van alle teksten hieromtrent geeft de indruk dat wel een poging gedaan werd tot verduidelijking van een konfliktsituatie die echter zo delikaat en kompleks bleek te zijn dat men praktisch uitsluitend van lezersbrieven gebruik maakte. Op de tweede plaats leek het om meerdere redenen interessant wat verder in te gaan op de houding van COURRIER DE BELGIQUE inzake de Belgische binnenlandse politiek. Vooral nadat duidelijk werd dat de regering Vanden Boeynants in een nogal gunstig daglicht werd gezet kwam het erop aan te weten hoe de houding tegenover de volgende regering zou zijn. Zonder dat men zomaar kan besluiten dat het blad een negatieve houding aanneemt tegenover de regering Eyskens, is het toch duidelijk dat er heel wat minder simpatie aanwezig is vooral in de beginperiode van het nieuwe bewind. Deze gewijzigde houding is vermoedelijk het gevolg van verschillende factoren. Dat de nieuwe regering er minder "Brussels" uitzag zit er wellicht voor iets tussen.

De ontleding van de reclame-inhoud in COURRIER DE BELGIQUE leidt tot de vaststelling van twee kenmerken. Het gaat bijna steeds om produkten of diensten die thuishoren in een bepaalde sfeer van hogere welvaart en meer dan gemiddelde koopkracht. Daarbij wordt bijna steeds een of ander Brussels verkooppunt gepropageerd. Dit laatste heeft waarschijnlijk iets te maken met de relatief grote concentratie van MONDE-lezers in het Brusselse.

Wanneer men zich na de analyses, waarvan hiervóór slechts enkele bevindingen werden geschets, afvraagt of COURRIER DE BELGIQUE beantwoordt aan het objektief dat het blad zichzelf stelde, dan blijkt het antwoord niet zo eenvoudig. Daar COURRIER DE BELGIQUE hoofdzakelijk "duiding" brengt, kan het zomaar niet met een Belgisch dagblad vergeleken worden. Ook de onafhankelijkheid is een niet te onderschatten apart kenmerk t.o.v. de Belgische pers. Dit kon niet verhinderen dat de standpunten van franstaligen en Brusselaars het overgrote deel krijgen aan belangstelling en positief begrip. Indien zelfs van een individueel joernalist verwacht wordt dat hij standpunten kan begrijpen die van de zijne afwijken, hoeveel temeer mag men dat dan verwachten van een dochterblad van LE MONDE. Daar aan deze verwachting niet voldaan werd, is het o.i. niet overdreven te beweren dat COURRIER DE BELGIQUE aan het opzet van de initiatiefnemers is tegemoet gekomen enkel voor wat franstalig België betreft. Deze eenzijdigheid kan wellicht het best verholpen worden door een analoog initiatief van nederlandsstalige zijde, niet gericht "tegen" COURRIER DE BELGIQUE maar bedoeld als compensatie, als aanvulling. Het ware echter boven alles te verkiezen geen buitenlandse bladen nodig te hebben, maar dat ons eigen binnenlands informatie-apparaat voldoende autonoom zou kunnen werken om zich op ernstige wijze te kunnen wijden aan duiding van feiten en ideeën. Intussen is het zeker niet in strijd met de standing en de traditie van onafhankelijkheid en objectiviteit van LE MONDE dat COURRIER DE BELGIQUE wat meer aandacht zou hebben voor de dossiers die vooral het nederlandsstalige deel van België aanbelangen, voor de relatieve betekenis van Brussel en voor nederlandsstalige medewerkers wier visie op de Belgische werkelijkheid toch niet a priori als verwaarloosbaar beschouwd mag worden.
